

		<p>หมวดที่ 2 ผลแห่งหนี้</p> <p>ส่วนที่ 1 การไม่ชำระหนี้ (มาตรา 208 - มาตรา 225)</p>
--	--	---

มาตรา 203 ถ้าเวลานั้นจะพึงชำระหนี้ที่มีใ้ใดกำหนดลงไว้ ฤๅจะ
 อนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ ทานว่าเจ้าหนี้ยอมจะเรียกให้ชำระ
 หนี้ใดโดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ยอมจะชำระหนี้ของตนใดโดยพลันคู่กัน
 ถ้าใ้ใดกำหนดเวลาไว้ แต่หากกรณีเป็นที่สงสัย ทานให้สันนิษฐานไว้ก่อน
 ว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้จะชำระ
 หนี้ก่อนกำหนดคนนั้นก็ใ้

1. มาตรา 203 นี้เป็นบทที่กำหนดถึงเวลาที่เจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ หรือ
 กำหนดเวลาที่ลูกหนี้จะชำระหนี้ของตนแก่เจ้าหนี้ ซึ่งมาตรา 203 ใ้วางหลักไว้ 2 พรรค
 ในพรรคแรกเป็นกรณีที่ไม่มีการกำหนดเวลาชำระ หรือไม่มีพฤติการณ์ใด ๆ ที่จะอนุมานได้ ส่วนในพรรค
 สองเป็นกรณีที่มีการชำระ

2. ถ้าเป็นหนี้ที่ไม่มีการกำหนดเวลาชำระหนี้กันไว้แน่นอน หรือไม่มีพฤติการณ์ใด ๆ ที่จะ
 อนุมานได้ จนถึงกำหนดชำระหนี้เป็นวันเดียวกับวันที่ก่อให้เกิดหนี้ ดังที่ใ้บัญญัติไว้ในมาตรา 203
 พรรคแรก เจ้าหนี้ยอมเรียกให้ชำระหนี้ใ้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ยอมจะชำระหนี้ของตนโดยพลัน
 คู่กัน

ตัวอย่างเช่น การกู้ยืมเงินไม่มีการกำหนดระยะเวลาวันที่หนี้ถึงกำหนดชำระ คือวันที่ทำ
 สัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งเจ้าหนี้จะเรียกเงินคืนเมื่อใ้ใ้ (แม้ในขณะที่ทำสัญญาเสร็จแล้วก็ตาม) และ
 ฝ่ายลูกหนี้จะส่งเงินคืนเมื่อใ้ใ้เช่นกัน หรือในกรณีฝากทรัพย์ไม่มีการกำหนดเวลา หนี้ถึงกำหนดชำระ
 คือวันที่ทำสัญญาฝากทรัพย์ ซึ่งฝ่ายผู้ฝากจะเรียกทรัพย์ที่ฝากคืนเมื่อใ้ใ้ และผู้รับฝากจะคืนทรัพย์ที่
 ฝากคืนให้แก่ผู้ฝากเมื่อใ้ใ้เช่นกัน ที่กล่าวมานี้เป็นกรณีที่หนี้ไม่มีการกำหนดเวลาชำระ หรือไม่มี
 พฤติการณ์ใด ๆ ที่จะอนุมานได้ หนี้ถึงกำหนดชำระโดยพลัน มีปัญหาว่าถ้าเป็นหนี้ไม่มีการกำหนดเวลา
 ชำระ แต่อนุมานจากพฤติการณ์ต่าง ๆ ได้ ผลจะเป็นอย่างไร ซึ่งในกรณีเช่นนี้ เจ้าหนี้จะเรียก
 ให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยพลันไม่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นหนี้ที่อนุมานจากพฤติการณ์ใ้ตนเอง แม้ว่าจะ

- (6) กรณีการชำระหนี้กลายเป็นหนี้วิสัย เพราะความผิดของลูกหนี้ตามมาตรา 218 วรรคแรก ลูกหนี้ไม่อาจถือประโยชน์แห่งเงื่อนไขเวลาต่อไป เช่น ก. ยืมพิมพ์คัด จาก ข. กำหนดจะคืนภายใน 3 เดือน วันรุ่งขึ้นหลังจากวันยืม ก. ได้ทำลาย พิมพ์คัดที่ยืมเสีย ดังนั้น ก. ไม่อาจจะถือประโยชน์แห่งเงื่อนไขเวลาต่อไป และจะต้องชำระหนี้ค่าสินไหมทดแทนโดยพลัน
- (7) กรณีฝากทรัพย์ (มิใช่ฝากเงิน) ถึงแก่สูญญาจะใดกำหนดเวลากันไว้ เช่น กำหนดฝากไว้ 15 วัน ถ้าผู้ฝากจะเรียกคืนในเวลาใด ๆ ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้ แม้จะมีเวลากำหนดไว้ก็ตาม ทั้งนี้ เพราะมาตรา 663 ให้นับสูญไว้เป็นพิเศษ ยกเว้นหลักทั่วไป

ในส่วนที่เกี่ยวกับฝ่ายลูกหนี้นั้น ลูกหนี้สามารถที่จะชำระหนี้ก่อนกำหนดได้ อย่างไรก็ตามถ้าเงื่อนไขเวลานั้นได้กำหนดไว้เป็นพิเศษ เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 192 แล้วลูกหนี้จะสละเงื่อนไขเวลาเพื่อจะขอชำระหนี้ก่อนกำหนดไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ก. เจ้าหนี้มีอาชีพปล่อยเงินกู้โดยอาศัยดอกเบี้ยเลี้ยงชีพ ได้ให้ ข. ลูกหนี้กู้ยืมเงินไปจำนวน 100,000 บาท มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ในวันรุ่งขึ้นหลังจากทำสัญญา ข. ลูกหนี้ถูกสอดเตอร์รางวัลที่ 1 ข. ลูกหนี้จะนำเงิน 100,000 บาท มาชำระคืนแก่ ก. ไม่ได้ เพราะเงื่อนไขเวลาที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่ ก. เจ้าหนี้ที่จะได้รับดอกเบี้ย ฉะนั้น ถ้า ข. ลูกหนี้จะชำระเงินคืนแก่ ก. เจ้าหนี้ ข. ลูกหนี้จะต้องคืนพร้อมดอกเบี้ยที่นาย ก. เจ้าหนี้จะได้รับทั้งไปด้วย

มีข้อสังเกตว่า ใค้มีน้กฏหมายบางท่าน⁽¹⁾ให้ความเห็นว่า หนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระ หมายความว่ารวมถึงหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระ แต่อนุมานจากพฤติการณ์ได้ว่าหนี้มีกำหนดชำระเมื่อใด ถ้าจะห้อนุมานกำหนดเวลาชำระหนี้จากพฤติการณ์ได้แล้ว เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน เพราะหนี้ที่ห้อนุมานกำหนดเวลาชำระหนี้ได้ถือว่าเป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระแน่นอน (ดู ฎีกาที่ 66/2523 ประกอบ)

1. อาจารย์บุญศรี กอบบุญ เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 2 หนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 40

มาตรา 204 ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้
ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะ
เขาเตือนแล้ว

ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้
ตามกำหนดไซ้ ทานว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมีพักต้องเตือนเลย วิธีเดียว
กันนี้ทานให้ไซ้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ซึ่งได้กำ
หนดเวลาลงไว้ อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้ออกกล่าว

1. มาตรา 204 นี้ กล่าวถึงลูกหนี้ผิดนัดและที่จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดตามมาตรา 204
วรรคแรกนี้ คือ (1) หนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว (2) เจ้าหนี้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้และ (3) ลูกหนี้
ไม่ยอมชำระหนี้

ที่ว่า "หนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว" หมายถึงหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระซึ่งไม่สามารถ
จะอนุมานจากพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามมาตรา 203 วรรคแรก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง
หมายถึงหนี้ที่ถึงกำหนดชำระในเวลาที่เกิดหนี้ขึ้นเอง ซึ่งเจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อ
ใดก็ได้ และลูกหนี้ก็สามารถชำระหนี้ได้โดยพลันเช่นกัน ฉะนั้น ตราบใดที่เจ้าหนี้ยังไม่ได้ทวงถาม
หรือเตือนให้ลูกหนี้ชำระ จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ก. กู้ยืมเงิน ช.
3,000 บาท โดยไม่ได้กำหนดเวลาชำระคืนไว้ และจะอนุมานพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่ได้
กรณีนี้ถือว่า หนี้รายนี้ถึงกำหนดชำระในเวลาทำสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่ง ช. เจ้าหนี้เรียกให้ ก. ลูกหนี้
ชำระหนี้ในขณะที่ได้ แต่ถา ช. เจ้าหนี้ไม่ได้ทวงถามหรือเตือนให้ ก. ลูกหนี้ชำระหนี้ จะถือว่า ก.
ลูกหนี้ผิดนัดไม่ได้

สำหรับคำเตือนหรือการทวงถามที่เจ้าหนี้ให้แก่ลูกหนี้นั้น ไม่มีมีแบบเป็นพิเศษอย่างไร
เช่น อาจจะให้ทนายความแจ้งความหรือโน้ตใส่ไป หรือจะมีจดหมายไปเองก็ได้ หรือบอกไปทาง
โทรเลข หรือเตือนด้วยปากเปล่าก็ได้ รวมตลอดทั้งการที่เจ้าหนี้นำคดีขึ้นฟ้องร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้

มาตรา 205 ตราบใดการชำระหนี้ยังมีได้กระทำลงเพราะพฤติ
การอันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ตราบนั้นลูกหนี้ยังหาได้ชื่อว่า
ผิดนัดไม่

1. มาตรา 205 นี้ เป็นข้อจำกัดของลูกหนี้ที่จะต่อสู้ว่าตนเองไม่ผิดนัด โดยอ้าง
เหตุว่า การที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้เป็นเพราะพฤติการอันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่
ต้องรับผิดชอบ

พฤติการอันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบนี้มิได้จำกัดเฉพาะเหตุสุควิสัย
เท่านั้น แต่หมายความรวมถึงพฤติการใด ๆ ที่จะโหดลูกหนี้ไม่ได้ด้วย เช่น การผิดนัดของเจ้าหนี้
หรือกรณีเจ้าหนี้เองผิดผ่อนการชำระหนี้ให้ลูกหนี้ทั้ง ๆ ที่หนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ซึ่งพอที่จะรวบรวม
ได้ดังนี้

1. เหตุสุควิสัย⁽¹⁾ เช่น น้ำท่วมทางขาดมาชำระหนี้ไม่ได้
2. เกิดจากเหตุภายนอก เช่น หนี้ที่ถูกศาลอายัดไว้แล้ว ลูกหนี้จะชำระหนี้
ให้เจ้าหนี้ไม่ได้ (ฎีกาที่ 552/2486) หรือลูกหนี้ถูกจับไปเรียกค่าไถ่
3. มีกฎหมายห้ามโอน เช่น ในวันที่ลูกหนี้จะตั้งโอนที่ดินให้เจ้าหนี้ ปรากฏ
ว่ามีพระราชกฤษฎีกาเวนคืนที่ดิน ห้ามการโอนที่ดินอยู่ชั่วขณะหนึ่ง (ฎีกาที่ 521/2484)
4. เกิดเพราะความผิดของเจ้าหนี้ (ฎีกาที่ 182/2494, 1697/2500)
5. กรณีที่เจ้าหนี้จะตั้งการหาอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนลูกหนี้จึงจะชำระหนี้
ถ้าเจ้าหนี้ยังไม่กระทำ ลูกหนี้ก็ยังไม่ถือว่าผิดนัดตามมาตรา 209 เช่น จำเลยกู้เงินโจทก์มอบเป็น
ไว้เป็นประกัน การชำระหนี้เมื่อจำเลยเสนอขอชำระหนี้เงินกู้ โจทก์ต้องคืนเงินให้ จะให้จำเลย
ชำระหนี้ก่อน ส่วนเงินจะคืนภายหลังหาได้ไม่ ดังนั้น เมื่อโจทก์ไม่คืนเงิน ก็ถือว่า จำเลยยังไม่ผิดนัด
(ฎีกาที่ 1242/2525 และฎีกาที่ 625/2472 และ 440/2503)

1. ดูคำจำกัดความมาตรา 8 แห่ง ป.พ.พ.

มาตรา 206 ในกรณีหน้ันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ไ้ชื่อว่าผิคนัด
มาแต่เวลาที่ห้ละเมิด

การกระทำละเมิด⁽¹⁾ เป็นการกระทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายโดยผิดกฎหมาย ซึ่งผู้กระทำมีหน้าที่จะต้องใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายนั้นตั้งแต่วันที่ ได้มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้นด้วยเหตุนี้ หน้ันเกิดจกมูลละเมิดจึงถือว่าผิคนัดตั้งแต่เวลาที่ ห้ละเมิด (โดยมิต้องมีการเตือนเลย) ตัวอย่างเช่น นาย ก. ขับรถยนต์โดยประมาทชน นาย ข. ขาหัก ซึ่งเป็นละเมิด คั้งนี้ถือว่า นาย ก. ผิคนัด ตั้งแต่เวลาที่ชนนาย ข. ขาหัก หรือ นาย ก. เอาหนังสือของนาย ข. ไปยึดถือไว้โดยไม่มีอำนาจเป็นการละเมิดสิทธิของนาย ข. และถือว่าผิคนัดตั้งแต่ละเมิดสิทธิของนาย ข.⁽²⁾

มีปัญหว่า ในกรณีที่ลูกจ้างไ้กระทำการไปในทางการที่จ้างและไ้ก่อความเสียหาย (ละเมิด) ให้แก่ผู้อื่นเป็นผลทำให้ผิคนัดตั้งแต่เวลาห้ละเมิด (มาตรา 206) การฟ้องนายจ้าง ไ้รวมรับผิดชอบในผลละเมิดของลูกจ้าง ตามมาตรา 425 นั้น จำต้องเตือน หรือบอกกล่าวให้นาย จ้างทราบก่อนหรือไม่ คำพิพากษาฎีกาที่ 884/2515 วินิจฉัยว่า การฟ้องนายจ้างไ้รวมรับผิดชอบใน ผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างไ้กระทำการไปในทางการที่จ้างนั้นไม่จำเป็นต้องเตือนหรือบอกกล่าวนายจ้าง ก่อน เพราะถือไ้ความนายจ้างผิคนัดในเวลาห้ละเมิดเช่นเดียวกัน

อนึ่ง ในกรณีที่ผู้เช่าไ้ค้ค่างชำระค่าเช่าและผู้ให้เช่าไ้ทคนไปเก็บค่าเช่า แต่ผู้เช่าไม่ ยอมชำระกลับบอกว่าที่ดินนั้นเป็นของตน คั้งนี้ถือว่า ผู้เช่าไ้กระทำการละเมิดผู้ให้เช่า ฉะนั้น ผู้ให้เช่าฟ้องขับไล่ไ้ทคนที่โดยไมต้องบอกเลิกสัญญาเช่าก่อน ตามอุทหาธรณ์ คำพิพากษาฎีกาที่

1 กฎมาตรา 420

2 ตัวอย่าง พระยาเทพวิฑูร ในคำอธิบาย ป.พ.พ.มาตรา 206 ข้อ 1 หน้า 748

มาตรา 207 ถ้าลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้นั้น โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ไซร ทานว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด

1. การผิดนัดนั้นมิใช่จะมีเฉพาะลูกหนี้ฝ่ายเดียวเท่านั้น ฝ่ายเจ้าหนี้ก็อาจจะตกเป็นผู้ผิดนัดได้เหมือนกัน การที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด โดยไม่ยอมรับชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว ก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าอาจจะก่อความเดือดร้อนหรือก่อความเสียหายแก่ลูกหนี้ได้ เช่น ทำให้ลูกหนี้ต้องเสียเวลาตุลาการรักษารหัสสินของเจ้าหนี้ เป็นต้น

2. กรณีที่จะถือว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดตามมาตรา 207 นี้ จะต้องปรากฏว่า ลูกหนี้ได้ปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบตามมาตรา 208 และ 330 แล้ว ฉะนั้น ถ้าปรากฏว่าลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้โดยมิชอบ เช่น ไม่ได้ชำระหนี้ตามกำหนด วัน เวลา สถานที่ชำระหนี้ ชำระหนี้ขาดตกบกพร่อง ชำระหนี้ผิดคน บังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้เพียงบางส่วน หรือรับชำระหนี้โดยอื่น ฯลฯ กรณีดังกล่าวนี้เจ้าหนี้ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ได้ เพราะเจ้าหนี้มีมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้นั่นเอง

3. มีข้อสังเกตว่า เจ้าหนี้จะไม่ขอรับชำระหนี้ก็เฉพาะอ้างเหตุตามกฎหมายเท่านั้น เจ้าหนี้จะอ้างเหตุอื่นนอกจากเหตุตามกฎหมายไม่ได้ เช่น เจ้าหนี้จะอ้างว่า เจ็บป่วย หรือไม่ว่างคังนี้ไม่ได้ เพราะไม่ใช่เหตุตามกฎหมาย (เว้นแต่กรณีจะเข้ามาตรา 212)

4. คำว่าลูกหนี้ ในมาตรา 207 นี้ ให้ความหมายถึงรวมถึงบุคคลภายนอก ซึ่งอาจชำระหนี้แทนลูกหนี้ได้ด้วย ตามมาตรา 314 เช่น ก. ชาวนา ยากจนเป็นหนี้ ช. 50,000 บาท ค. เศรษฐีร่ำรวยเกิดความสงสาร ก. จึงนำเงินมาชำระให้ ช. เพื่อปลดหนี้ของ ก. คังนี้ ถ้า

มาตรา 208 การชำระหนี้จะให้สำเร็จผลเป็นอย่างไรใด ลูกหนี้จะต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นอย่างไรนั้นโดยตรง

แต่ถ้าเจ้าหนี้ใดแสดงแก่ลูกหนี้ว่า จะไม่รับชำระหนี้ก็ดี ถ้าเพื่อที่จะชำระหนี้จำเป็นที่เจ้าหนี้จะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนก็ดี ลูกหนี้จะบอกกล่าวแก่เจ้าหนี้ว่า ใต้เตรียมการที่จะชำระหนี้ไว้พร้อมเสร็จแล้ว ให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้ นั้น เท่านั้นนับว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ในกรณีเช่นนี้หากว่าคำบอกกล่าวของลูกหนี้ก็นับเสมือนกับคำขอปฏิบัติการชำระหนี้

1. มาตรา 208 บัญญัติขึ้นเพื่อขยายความ มาตรา 207 กล่าวคือ ในมาตรา 208 วรรคแรก ลูกหนี้ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้อย่างจริงจัง และโดยถูกต้องครบถ้วนตามมูลหนี้ ในขณะที่ขอปฏิบัติการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ นั้น ไม่ใช่เป็นแต่เพียงคำบอกกล่าวแก่เจ้าหนี้ทราบ ตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นหนี้เงิน ก็ให้นำเงินมาครบจำนวนตามที่ เป็นหนี้ หรือถ้าเป็นหนี้จะต้องส่งมอบสิ่งของใด ๆ ก็ให้นำสิ่งของอันถูกต้องมาเพื่อส่งมอบแล้ว

2. สำหรับมาตรา 208 วรรค 2 เป็นข้อยกเว้นที่ลูกหนี้ไม่ต้องไปหาเจ้าหนี้เพื่อขอปฏิบัติการชำระหนี้ตามวรรคแรก เพียงแต่ลูกหนี้บอกกล่าวไปยังเจ้าหนี้ว่าลูกหนี้พร้อมที่จะชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ก็เท่ากับลูกหนี้ได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้แล้ว ตามวรรคแรก

ข้อยกเว้น มาตรา 208 วรรค 2 มี 2 ประการ ประการแรกเมื่อเจ้าหนี้ได้แสดง⁽¹⁾ แก่ลูกหนี้ว่าจะไม่รับชำระหนี้ แต่ทางฝ่ายลูกหนี้มีพร้อมที่จะชำระให้แก่เจ้าหนี้ได้ ฉะนั้นลูกหนี้ก็ไม่จำเป็นต้องนำทรัพย์สินหรือวัตถุไปชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ในทันทีหรือโดยจริงจัง เพราะเป็นการ

1 ไม่ว่าจะบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยปากเปล่า หรือกริยาอาการอย่างใดอย่างหนึ่งที่แสดงว่า เจ้าหนี้จะไม่รับชำระหนี้

มาตรา 209 ถ้าใดที่กำหนดเวลาไว้เป็นแน่นอนเพื่อให้เจ้าหนี้
 กระทำการอันใด ทานว่าที่จะขอปฏิบัติการชำระหนี้ นั้น จะต้องทำก็แต่เมื่อ
 เจ้าหนี้ทำการอันนั้นภายในเวลากำหนด

มาตรา 209 นี้ หมายถึง กรณีที่เจ้าหนี้จะต้องกระทำการอันใดอันหนึ่งก่อน และได้
 กำหนดเวลาไว้เป็นที่แน่นอน ซึ่งลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้จนกว่าเจ้าหนี้จะได้
 กระทำการตามที่กำหนดไว้ หากเจ้าหนี้ละเลยไม่กระทำการอันเป็นส่วนของตนตามที่กำหนดไว้
 เจ้าหนี้ก็ตกเป็นผู้ค้ำประกันโดยลูกหนี้ไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหรือวัตถุให้เจ้าหนี้หรือบอกกล่าวให้เจ้าหนี้
 ทราบแต่ประการใด

ตัวอย่าง ก. ทำสัญญาซื้อเรือจาก ข. มีข้อตกลงว่า ก. จะนำเงินมาชำระและรับ
 มอบเรือที่บ้าน ข. ในวันที่ 1 มกราคม 2520 ก. ไม่มาตามกำหนด ดังนี้ ต้องถือว่า ก. เป็น
 ผู้ค้ำประกัน โดย ข. ไม่ต้องนำเรือไปส่งมอบให้ ก. หรือบอกกล่าวให้ ก. ทราบแต่อย่างใด⁽¹⁾

1 ตามอนุหาทรณ์ ก. เป็นเจ้าหนี้ในการรับมอบเรือ

หนี้ตอบแทน ข. ก็ไม่ตกเป็นผู้ผิดนัด เพราะหนี้ของ ข. ยังไม่ถึงกำหนดชำระนั่นเอง กรณีนี้จะปรับเข้าตามมาตรา 210 ไม่ได้

4. ข้อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมาตรา 209 และมาตรา 210 กล่าวคือ มาตรา 209 ถือเวลาเป็นสาระสำคัญ โดยได้กำหนดเวลาให้เจ้าหนี้กระทำการอันใด และลูกหนี้จะขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้กระทำการภายในกำหนดเวลานั้น ส่วนมาตรา 210 เป็นกรณีเรื่องสัญญาต่างตอบแทนที่เจ้าหนี้และลูกหนี้มีหนี้ที่จะต้องตอบแทนซึ่งกันและกัน

มาตรา 212 ถ้ามีใ้ใดกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ก็ดี ถ้าลูกหนี้มีสิทธิที่จะชำระหนี้ไ้ก่อนเวลากำหนดก็ดี การที่เจ้าหนี้มีเหตุขัดข้องชั่วคราวไม่อาจรับชำระหนี้เขาขอปฏิบัติแก่ตนไ้ได้นั้น หาทำให้เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดไม่ เว้นแต่ลูกหนี้จะไ้บอกกล่าวการชำระหนี้ไ้ล่วงหน้าโดยเวลาอันสมควร

1. มาตรา 212 นี้ ไ้บัญญัติข้อยกเว้นสำหรับเจ้าหนี้ที่จะแก้ตัวว่าตนไม่ผิดนัด โดยยกเหตุขัดข้องชั่วคราวที่ไม่อาจรับชำระหนี้ที่ลูกหนี้ขอปฏิบัติชำระหนี้แก่ตนไ้ได้ เหตุผลที่กฎหมายบัญญัติข้อยกเว้นให้ไ้เนื่องจากลูกหนี้ไ้จะขอปฏิบัติ การชำระหนี้โดยเจ้าหนี้ไม่รู้ตัว ซึ่งในขณะนั้นเจ้าหนี้ไ้จะมีเหตุขัดข้องชั่วคราวไม่สามารถรับชำระหนี้ไ้ไ้

2. ข้อแก้ตัวของเจ้าหนี้ตามมาตรา 212 นี้ จะต้องปรากฏว่า

ก. เป็นหนี้มีใ้กำหนดเวลาชำระหรือหากมีกำหนดเวลาชำระ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะชำระหนี้ไ้ก่อนถึงกำหนด

ในประการแรกนี้หมายถึงกรณีตามมาตรา 203 วรรคแรกที่บัญญัติถึงกรณีหนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระ ที่ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ไ้ได้โดยพลัน หรือตามมาตรา 203 วรรคสองและมาตรา 192 เป็นหนี้มีกำหนดเวลาชำระ แต่ลูกหนี้สละประโยชน์แห่งกำหนดเวลามาชำระหนี้ก่อนไ้⁽¹⁾

ข. เจ้าหนี้มีเหตุขัดข้องชั่วคราว

ในประการที่สองนี้ เพียงแต่เจ้าหนี้ไม่สะดวกในการที่จะรับชำระหนี้ จะอ้างเป็นเหตุขัดข้องไ้ไ้ไม่ได้ และเหตุขัดข้องนี้จะต้องเป็นเหตุขัดข้องชั่วคราวไม่ใช่เป็นเหตุขัดข้องตลอดไป

1 ถ้าเป็นกรณีกำหนดเวลาชำระหนี้เพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายเจ้าหนี้ ตามมาตรา 155 จะปรับใช้กับมาตรา 212 ไ้ไ้ไม่ได้ เพราะลูกหนี้จะขอปฏิบัติ การชำระหนี้ก่อนกำหนดไ้ไ้ไม่ได้

มาตรา 213 ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้

เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันใดกระทำการอันหนึ่งอันใด เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการอันนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้ แต่ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันใดกระทำการอันใดอย่างหนึ่งไซ้ ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้

อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคหลังหลายทักกล่าวมาก่อนนั้นหากกระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่

1. มาตรา 213 นี้ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการบังคับชำระโดยเฉพาะเจาะจงหนี้ของเจ้าหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ตามมูลหนี้ของตน ซึ่งตามมาตรา 213 วรรคแรก บัญญัติว่า "ถ้าหากลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ของตน (ที่เป็นหนี้กันอยู่) เจ้าหนี้มีอำนาจที่จะร้องขอต่อศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้" ตัวอย่างเช่น ก. ทำสัญญาขายม้าชื่อสีหมอกให้ ข. จะเห็นได้ว่า ข. มีความต้องการม้าสีหมอกเป็นของตน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ถ้า ก. ไม่ส่งมอบม้าสีหมอกตามสัญญา ข. สามารถที่จะฟ้องขอให้ศาลบังคับให้ ก. ส่งมอบม้าสีหมอกให้ตนได้ การที่ ก. ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้โดยส่งมอบม้าสีหมอกให้ ข. เจ้าหนี้ตามสัญญาซื้อขายนี้ เรียกว่า เป็นการชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง (Specific performance) ซึ่งตรงกับกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่เรียกว่า (L' execution en nature)

มีข้อสังเกตว่า การที่กฎหมายให้เจ้าหนี้ร้องขอต่อศาลสั่งบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เมื่อศาลมีคำสั่งบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้อย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว วิธีการที่จะบังคับ

3. การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย⁽¹⁾ เป็นอีกกรณีหนึ่งที่จะบังคับชำระหนี้โดย เฉพาะเจาะจงไม่ได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าเจ้าหนี้จะขอให้งับในสิ่งที่พันธวิสัยไม่ได้ตนเอง หรือ กรณีที่เป็นหนี้ยังอยู่ใน วิสัยที่จะบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงได้ แต่เจ้าหนี้เองไม่สมัครใจ จะเอาชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงนั้น เช่น เจ้าหนี้อยอมรับเอาของอื่นหรือการชำระหนี้อย่างอื่น แทนการชำระหนี้เดิม (มาตรา 321, 380) เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงไม่ได้ หรือการที่เจ้าหนี้ออกเลิกสัญญาขอกลับสู่ฐานะเดิม (มาตรา 386, 391) เจ้าหนี้จะมาขอบังคับ ชำระหนี้โดย เฉพาะเจาะจงไม่ได้เช่นเดียวกัน อนึ่ง การที่เจ้าหนี้ที่ผิดคนมิได้ชำระหนี้ส่วนของตน ให้ถูกต้อง จะมาฟ้องให้อีกฝ่ายหนึ่งชำระหนี้โดย เฉพาะเจาะจงไม่ได้ (มาตรา 210, 369) ฯลฯ

4. เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ชำระหนี้ได้ ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว เจ้าหนี้ก็ สามารถที่จะบังคับชำระหนี้ทางแก่ได้ โดยยึดถือหลักมาตรา 213 วรรค 2, 3⁽²⁾ ซึ่งขอแยก พิจารณาดังนี้

ก. ถ้าเป็นหนี้ที่สามารถทำแทนกันได้และเจ้าหนี้ยังต้องการจะให้มีการกระทำ ตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ เจ้าหนี้อาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้บุคคลภายนอกกระทำการนั้นแทน โดยให้ ลูกหนี้เป็นผู้รับผิดชอบเสียค่าใช้จ่าย (มาตรา 213 วรรคสองตอนต้น) เช่น ก. ทำสัญญาจ้าง ข. มาทอสร้างบ้านให้ตนให้เสร็จภายใน 6 เดือน แต่ ข. ละเลยไม่สร้างให้ ถ้า ก. ยัง ประสงค์จะไต่บ้าน ก. ก็ร้องขอต่อศาลสั่งให้บุคคลภายนอกก่อสร้างบ้านแทน ข. โดยให้ ข. เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

-
- 1 ศ. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ให้ความเห็นว่า การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย ไม่อยู่ใน ความหมายของเรื่องสภาพแห่งหนี้ที่ไม่เปิดช่องให้บังคับได้ นิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 หน้า 823
- 2 มีข้อสังเกตว่า มาตรา 213 วรรค 2, 3 และ 4 กล่าวถึงเฉพาะหนี้อันมีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำ หรืองดเว้นกระทำเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงหนี้ส่งมอบทรัพย์สินไว้เลย ที่เป็นเช่นนี้เพราะ หนี้ส่ง มอบทรัพย์สินนั้น สภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้บังคับกันได้ตามวรรค 1 อยู่แล้ว และหนี้ที่ลูกหนี้ ส่งมอบทรัพย์สินที่ปรากฏมากที่สุดได้แก่หนี้เงิน

ในบางกรณี หนึ่งคนกระทำนี้ ไม่จำเป็นต้องร้องขอให้ศาลรื้อถอน เช่น นายจ้างทำสัญญาจ้างลูกจ้างผู้เลิกทำงานว่า ลูกจ้างจะไม่ออกไปทำการค้าขายแข่งกับตน ดังนี้ "ถ้ามีการฝ่าฝืนข้อห้าม นายจ้างก็เพียงแต่ร้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้ลูกจ้างกระทำ การอันพึงต้อง จดเว้นกระทำก็ถือว่า ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้แล้ว

5. กรณีที่เจ้าหนี้ร้องขอต่อศาลเพื่อให้บุคคลภายนอกกระทำ รุนั้นแทนโดยลูกหนี้ เป็นผู้รับผิดชอบเสียค่าใช้จ่ายนี้ ถ้าปรากฏว่าเจ้าหนี้ยังมีการเสียหายอะไรอีก เช่น กรณีบุคคล ภายนอกนั้นไม่มีมือไม้ให้ลูกหนี้ ทำให้เกิดการชำระคบกพร่องขึ้น หรือการรื้อถอนโดยบุคคลภายนอกนั้น กว่าจะรื้อถอนเสร็จ ในระหว่างนั้นเจ้าหนี้เสียหายไปประการใด เจ้าหนี้ก็ชอบที่จะเรียก เอาค่าเสียหายได้อีกด้วย ตามมาตรา 213 วรรคท้าย

มีข้อสังเกตว่า มาตรา 213 วรรคท้ายนี้ กฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ของ เจ้าหนี้ในอันที่จะเรียกค่าเสียหาย ซึ่งพอพิจารณาได้สองประการคือ

ประการแรก ถ้าเจ้าหนี้เห็นว่า การชำระหนี้โดยบุคคลภายนอกไม่อำนวย ประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากลูกหนี้แต่อย่างเดียว โดยไม่ร้องขอให้ ศาลบังคับชำระหนี้โดยบุคคลภายนอก หรือในกรณีการชำระหนี้กลายเป็นหนี้วิสัยโดยความผิดของ ลูกหนี้ตามมาตรา 218 เจ้าหนี้จะบังคับโดยเฉพาะเจาะจงไม่ได้ คงเพียงแต่เรียกค่าเสียหาย เท่านั้น

ประการที่สอง ถ้าเจ้าหนี้ได้มีการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง ตามมาตรา 213 วรรคแรกตอนต้น หรือเจ้าหนี้ประสงค์จะให้มีการชำระหนี้โดยบุคคลภายนอก ไม่ว่าจะ เป็น หนี้กระทำหรือหนึ่งคนกระทำ การ ตามมาตรา 213 วรรค 2 และ 3 ถ้ามีการเสียหาย ะไรอีก เจ้าหนี้ก็ชอบที่จะเรียกเอาค่าเสียหายได้อีก

1. กรณีตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง

ก. ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี (มาตรา 285 ป.ว.พ.) อันได้แก่

1. เครื่องนุ่งห่มหัตถ์นอนหรือเครื่องใช้ในครัวเรือน โดยประมาณ รวมกันราคาไม่เกิน 5,000 บาท
2. เครื่องมือ หรือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพ หรือประกอบวิชาชีพโดยประมาณรวมกันราคาไม่เกิน 10,000 บาท
3. วัตถุ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่องใช้ทำหน้าที่แทน หรือช่วยอวัยวะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา
4. ทรัพย์สินอย่างใดที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมายหรือตามกฎหมาย ย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ข. สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี (มาตรา 286 ป.ว.พ.) ได้แก่

1. เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ และเงินรายได้เป็นคราว ๆ อันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร
2. เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการ หรือลูกจ้างของรัฐบาล และเงินสงเคราะห์ หรือบำนาญที่รัฐบาลได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น
3. เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ในข้อ 2.

3. ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ (มาตรา 214) นี้ เป็นหลักประกันที่ไม่มั่นคงแก่ เจ้าหนี้ ทั้งนี้ คืบเหตุผลที่ว่า เจ้าหนี้ไม่มีอำนาจอะไรที่จะเข้าไป เกี่ยวข้องยึดทรัพย์สินของ ลูกหนี้มาชำระหนี้ด้วยตนเอง เจ้าหนี้ต้องฟ้องร้องต่อศาลและกว่าจะชนะคดีเป็นเจ้าหนี้ตาม คำพิพากษา เพื่อขอให้ศาลออกหมายบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้นั้น ลูกหนี้ก็อาจจะจำหน่าย จ่ายโอนทรัพย์สินของตนจนหมดสิ้น ทำให้เจ้าหนี้หมดโอกาสที่จะยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาชำระหนี้ ได้⁽¹⁾ ยิ่งกว่านั้น เจ้าหนี้ทุกคนของลูกหนี้ ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยเสมอภาคกัน (มาตรา 290, 291 ป.ว.พ.) ดังนั้น เราจึงเรียกเจ้าหนี้ตามมาตรา 214 นี้ว่า เจ้าหนี้สามัญ ซึ่งแตกต่างกับเจ้าหนี้มีประกัน เช่น เจ้าหนี้จำนอง เจ้าหนี้จำนำ ทั้งนี้เพราะ ว่าเจ้าหนี้มีประกันนี้ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ของตนจากหลักประกันของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ จึงเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 214

อนึ่ง มาตรา 214 ตอนต้น ที่มีบัญญัติว่า "ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 733 (บังคับ จำนอง)" นี้ ถือเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 214 กล่าวคือ เจ้าหนี้ผู้รับจำนองจะอาศัยมาตรา 214 มายึดทรัพย์สินอย่างอื่นของลูกหนี้เพื่อเอามาชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ภายหลังที่ได้บังคับจำนองแล้ว ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 733 ที่แก้ไขใหม่ ในประการที่ว่า ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ในเงินที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่ได้มีการบังคับจำนองแล้ว อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อยกเว้นในกรณีที่ เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ตกลงกันไว้เป็นพิเศษว่า ลูกหนี้ยังต้องใช้เงินที่ขาดแก่เจ้าหนี้ต่อไป ข้อตกลง นี้ให้บังคับได้ ไม่ถือว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (ฎีกาที่ 1313/ 2480)

1 แต่เจ้าหนี้ก็มีทางที่จะควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้โดยอาศัยหลักการใช้สิทธิเรียกร้องของ ลูกหนี้ หรือการเพิกถอนการฉ้อฉล ที่มีบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 233 ถึงมาตรา 241

มาตรา 215 เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้

1. ก่อนอื่นต้องเข้าใจเสียก่อนว่า การบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงตามมาตรา 213 นั้น ถ้าสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องแล้ว ศาลก็จะไม่บังคับให้ ฉะนั้นสิทธิของเจ้าหนี้จะมีอยู่เพียงเรียกค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 215 นี้

2. มาตรา 215 นี้ ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในอันที่จะเรียกเอาค่าเสียหาย หรือค่าสินไหมทดแทนจากลูกหนี้ เพื่อความเสียหายอันเนื่องมาจากการที่ลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ให้ถูกต้องครบถ้วนตามมูลหนี้ที่ตนมีหน้าที่ที่ต้องทำ เช่น ทำการชำระหนี้ขาดคบกพร่อง หรือชำระคบกพร่องชำระหนี้ผิดสถานที่ หรือชำระหนี้ล่าช้าเกินกำหนด⁽¹⁾ เหล่านี้ถือได้ว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ที่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

ตัวอย่าง เช่น ก.ทำสัญญากับ ข.ว่าจะจัดหารถโดยสารวิ่งจากบริเวณงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี บริการแก่ประชาชนที่อยู่ห่างไกล โดย ก.สัญญากับ ข.ว่า จะจัดให้เสร็จก่อนวันเปิดงานสมโภช แต่ปรากฏว่า ก.จัดหารถโดยสารมาบริการวิ่งในวันสุดท้ายของงาน เป็นเหตุให้ ข. ต้องไปเช่ารถโดยสารจากที่อื่นมาบริการแทน โดยเสียค่าเช่าไป 50,000 บาท ดังนั้นถือว่า ก.ตกเป็นผู้ผิดนัด ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนี้ โดย ข. สามารถที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 215 ได้

1 การที่ลูกหนี้ผิดนัด ก็ถือว่าเป็นการชำระหนี้ไม่ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ตามมาตรา 215 ประการหนึ่ง ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า มาตรา 215 มีผลใช้บังคับกว้างขวางมากซึ่งกินความรวมถึงการผิดนัดของลูกหนี้ด้วย

มาตรา 217 ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายบรรดาที่เกิดขึ้น แต่ความประมาทเลินเล่อในระหว่างเวลาที่ตนผิดนัด ทั้งจะต้องรับผิดชอบ ในการที่การชำระหนี้กลายเป็นหนี้วิสัยเพราะอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่าง เวลาที่ผิดนัดด้วย เว้นแต่ความเสียหายนั้นถึงแม้ว่าตนจะได้ชำระหนี้ทัน เวลาที่กำหนดก็คงจะต้องเกิดมีอยู่นั่นเอง

1. มาตรา 217 ใ้กล่าวถึงความรับผิดชอบของลูกหนี้ในความเสียหายอันเกิดขึ้น ในระหว่างผิดนัด ซึ่งแบ่งความเสียหายออกได้ 2 ประเภท

- (1) ความเสียหายที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อในระหว่างผิดนัด และ
- (2) ความเสียหายจากการชำระหนี้กลายเป็นหนี้วิสัย เพราะอุบัติเหตุอัน เกิดในระหว่างผิดนัด

2. สำหรับความเสียหายที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อในระหว่างผิดนัด ในประการ แรกนั้น ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจว่า โดยปกติในกรณีนี้ที่ลูกหนี้ยังไม่ผิดนัด กฎหมายได้แบ่งชั้น ความระมัดระวังไว้เพื่อแบ่งชั้นความประมาทเลินเล่อ เช่น ก.รับฝากของไว้จาก ข. โดยไม่มี บำเหน็จ ซึ่งตามมาตรา 659 วรรค 1 ก.ต้องใช้ความระมัดระวังเพื่อรับของที่ฝากนั้น เหมือนอย่าง ก.รักษาของตนเอง และถ้า ก.ได้กระทำดังกล่าวนี้แล้ว หากของจะเป็น อันตรายสูญหายไป ก.ไม่ต้องรับผิด แม้ว่า ก.จะมีได้ปฏิบัติอย่างวิญญูชนจะพึงกระทำก็ตาม แต่ถ้าเมื่อใดลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดแล้ว ตามมาตรา 217 ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความประมาท เลินเล่อทั้งปวง จะอ้างว่าใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ที่รักษทรัพย์สินเหมือนกับของของตน ไม่ได้ : เช่นตามตัวอย่างข้างต้น สมมุติว่า ก.ผิดนัดไม่ส่งของฝากคืน ถ้าหากของของ ข. ใดสูญหายไป ก.ต้องรับผิดชอบ จะเถียงว่าได้ใช้ความระมัดระวังอย่างที่ไ้ใช้แต่ทรัพย์ของ ก.เอง ดังนี้ พังไม่ขึ้น

มาตรา 218 ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยจะทำได้เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบไซ้ ทานว่าลูกหนี้จะต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่เจ้าหนี้ เพื่อค่าเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้

ในกรณีที่การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยแต่เพียงบางส่วน ถ้าหากว่าส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้นจะเป็นอันไรประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะไม่ยอมรับชำระหนี้ส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้น แล้วและเรียกคำสั่งใหม่ทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้เสียทั้งหมดทีเดียวก็ได้

1. มาตรา 218 นี้เป็นกรณีการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ เป็นผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิได้คำสั่งใหม่ทดแทนหรือค่าเสียหาย เนื่องมาจากการไม่ชำระหนี้ดังกล่าว เช่น นาย ก. ยืมมา นาย ข. มาซัซี้ กำหนดส่งคืนวันที่ 1 เมษายน 2525 ก่อนถึงกำหนดส่งคืน นาย ก. ได้ใช้มาลากเข้บรทุกของเงินกำลังเงินมาของ ข. ดาย ซึ่งเป็นความผิดของ ก. ทำให้ ก. ไม่สามารถส่งมอบมาคืน ข. ได้ เพราะการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยเสียแล้ว ดังนี้ ข. ฟ้องเรียกค่าเสียหายได้

2. มีข้อสังเกตสำคัญว่า การชำระหนี้พันธวิสัยที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 218 นี้ ไม่ได้เกิดขึ้นในระหว่างผิดนัด ทั้งนี้เพราะว่า ถ้าหากเกิดขึ้นในระหว่างผิดนัดแล้ว จะต้องพิจารณาในมาตรา 217 ที่ไต่กล่าวไปแล้ว

3. ที่ว่า เพราะพฤติการณ์อันลูกหนี้ต้องรับผิดชอบนี้ มิได้หมายถึงเฉพาะความผิดของตัวลูกหนี้เท่านั้น แต่หมายรวมถึงความถึงตัวแทน หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ใช้ในการชำระหนี้ตาม มาตรา 220 ด้วย

มาตรา 219 ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นหนี้วิสัย เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่ได้ออกหนี้ และซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบนั้นไซ้ ทานว่าลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้

ถ้าภายหลังที่ได้ออกหนี้ขึ้นแล้วนั้น ลูกหนี้กลายเป็นคนไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ไซ้ ทานให้ถือเสมือนว่าเป็นพฤติการณ์ทำให้การชำระหนี้ตกเป็นอันหนี้วิสัยฉะนั้น

มาตรา 219 วรรคแรกนี้ เป็นเหตุนอกเหนืออำนาจของลูกหนี้ ที่ลูกหนี้สามารถที่จะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้ และเป็นผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหน้าที่ที่จะต้องกระทำการชำระหนี้หรือที่จะต้องเสียค่าสินไหมทดแทน (1)

กรณีถือว่าเป็นเหตุอันลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ได้แก่ เหตุสุดวิสัย แต่เดิมตามกฎหมายเก่าเรียกเหตุสุดวิสัยว่าเป็นภัยนอกเหนืออำนาจหรือภัย 4 ประการ ดังปรากฏในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 74 ที่ระบุไว้ภัยอันเกิดแต่เหตุเหล่านี้คือ พายุ โจรสลัด การสงคราม ไฟฟ้า ไฟไหม้ รวมเรียกว่า ราชภัย โจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย

ต่อมามาตรา 8 แห่ง ป.พ.พ. ได้ให้ความหมายคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ในลักษณะกว้าง ๆ กล่าวคือ หมายถึง "เหตุใด ๆ" อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี ไม่มีใครจะอาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสพหรือใกล้จะต้องประสพเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลนั้นในฐานะเช่นนั้น" การอ้างเหตุสุดวิสัยตามมาตรา 8 นี้ ต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ คือ (2)

1 สำหรับปัญหาที่ว่าลูกหนี้จะมีสิทธิรับชำระหนี้ตอบแทนหรือไม่ (ในกรณีเป็นหนี้ต่างตอบแทน) จะต้องพิจารณาตามมาตรา 372

2 พระยาเทพวิศุร คำอธิบาย ป.พ.พ. มาตรา 8 ข้อ 2 หน้า 43

2. เหตุการณ์เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น สงคราม โจรสลัด โจรปล้น การนัดหยุดงาน การออกกฎหมายห้าม ฯลฯ อนึ่ง กรณีที่ลูกหนี้ต้องรับภาระหนักขึ้น เช่น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากหรือมีอุปสรรคอย่างอื่นในการชำระหนี้ ไม่ได้ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ตามมาตรา 8 และ 219 นอกจากเหตุสุดวิสัยแล้ว ในบางครั้งการกระทำของบุคคลภายนอกที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และเป็นเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดล่วงหน้าได้ ทำให้ลูกหนี้ได้รับการยกเว้นจากความรับผิด รวมทั้งกรณีที่เป็นความผิดของเจ้าหนี้เอง ซึ่งเป็นอีกเหตุหนึ่งที่ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากความรับผิด

2. มีข้อสังเกตว่าเหตุสุดวิสัย⁽¹⁾ ต่างกับการชำระหนี้พ้นวิสัยตรงที่ว่า

(1) เหตุสุดวิสัยอยู่ในลักษณะเป็นเหตุให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากความรับผิดตามมาตรา 8, 219 ส่วนการชำระหนี้พ้นวิสัยอยู่ในลักษณะเป็นผลที่ว่าลูกหนี้จะหลุดพ้นจากความรับผิดหรือไม่ เพราะการชำระหนี้พ้นวิสัยมีว่า กรณีที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา 219 และกรณีที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 218 ซึ่งทั้ง 2 กรณีนี้ ผลทางกฎหมายต่างกัน กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 219 กรณีนี้ถือเป็นเหตุสุดวิสัย ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 218 กรณีนี้ไม่เป็นเหตุสุดวิสัย เจ้าหนี้ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

(2) เหตุสุดวิสัยมิได้ทำให้การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเสมอไป เช่น ก.ทำสัญญาขายมาให้ ข. กำหนดส่งมอบวันที่ 1 เมษายน ค.ง.นี้ ถ้าฟ้าผ่ามาตาย กรณีเป็นเหตุสุดวิสัย มาตรา 219 แต่ถาเกิดอุทกภัยทำให้ ก. ส่งมอบมาให้ ข. ไม่ได้ตามกำหนด ถึงแม้อุทกภัยเป็นเหตุสุดวิสัย ตามมาตรา 205 ที่ยกเว้นไม่ให้ลูกหนี้ต้องรับผิดฐานชำระหนี้ล่าช้าก็ตาม แต่ไม่ได้ทำให้ การชำระหนี้ด้วยการส่งมอบมากลายเป็นพ้นวิสัย เพราะตัวมาที่จะส่งมอบยังอยู่เพียงแต่รอให้น้ำลดเท่านั้น

1 คู.ศ. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 หน้า 790-795

ให้ ช. จะอ้างเหตุสุดวิสัย มาตรา 219 เพื่อให้หลุดพ้น ไม่ต้องชดเชยแม้ยังไม่ได้

กรณีหนี้เงิน จะอ้างเหตุสุดวิสัยไม่ได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะว่ามีเงินหมุนเวียนเปลี่ยนมือกันใช้อยู่ ถ้าลูกหนี้ชวนชวายเป็นหนี้ก็สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ ดังนั้น การที่ลูกหนี้เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถชำระหนี้ได้ จะถือเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ได้

4. พฤติการณ์อันลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 219 วรรคแรก ต้องเกิดภายหลังที่ได้ก่อหนี้ขึ้นแล้ว ถ้าหากเป็นพฤติการณ์อันได้เกิดขึ้นก่อนที่ใดก่อกหนี้ กรณีก็จะไม่เข้ามาตรา 219 แต่จะเป็นเรื่องนิติกรรมอันมีวัตถุประสงค์เป็นการพ้นวิสัย ซึ่งเป็นผลให้นิติกรรมตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 150 โดยไม่ต้องมาพิจารณาว่าพฤติการณ์ที่ได้เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดของใคร ตัวอย่างเช่น ก. ทำสัญญาซื้อเรือสุพรรณหงษ์จาก ข. โดยทำสัญญาซื้อขายวันที่ 1 สิงหาคม 2520 เรือที่ซื้อขายลำนี้ ข. ได้ฝากไว้กับเพื่อนให้ช่วยดูแลรักษา แต่ความจริงปรากฏว่าเรือลำนี้ได้อัปปางจมน้ำหายไปหลายเดือนแล้ว ก่อนทำสัญญาซื้อขาย ดังนี้ สัญญาซื้อขายเรือระหว่าง ก. กับ ข. ตกเป็นโมฆะด้วยเหตุผลที่ว่าตัวเรือไม่มีอยู่ในขณะทำสัญญานั้นเอง และการอัปปางของเรือก็ไม่ต้องมาพิจารณาว่าเป็นความผิดของใครด้วย

5. สำหรับกรณีที่ลูกหนี้กลายเป็นคนไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามมาตรา 219 วรรคสองนี้ จะต้องปรากฏว่าเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบด้วย ลูกหนี้จะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้ ตัวอย่างเช่น ไปรับจ้างร้องเพลงในภัตตาคาร ต่อมาได้เกิดเป็นใบร้องเพลงไม่ได้ หรือรับจ้างตัดต้นไม้ ต่อมาเกิดแขนขาดตัดต้นไม้ไม่ได้ เป็นต้น ซึ่งตามมาตรา 219 วรรค 2 นี้ ให้ถือเสมือนว่าเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย เป็นผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้ รวมทั้งค่าสินไหมทดแทนด้วย

2. มาตรา 220 ตอนท้าย เป็นข้อยกเว้น มีโทษหนักกว่าโทษมาตรา 373 มาใช้บังคับ กล่าวคือ

โดยปกติ คู่สัญญาจะตกลงยกเว้นความรับผิดของแต่ละฝ่ายไว้เพียงใดก็ได้ (สัญญาต่างตอบแทน ซึ่งต่างฝ่ายต่างเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน) แล้วแต่จะใดตกลงในเมื่อไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่หากข้อตกลงยกเว้นไม่ให้ลูกหนี้รับผิดเพื่อกลฉ้อฉล หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของลูกหนี้แล้ว ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 373 ที่ว่า "ความตกลงไว้วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้ลูกหนี้ของรับผิดเพื่อกลฉ้อฉล หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตนนั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ"

คำว่า กลฉ้อฉลตามมาตรา 373 นี้ หมายถึงการไม่ซื่อสัตย์หรือการเสียหายโดยจงใจ (*Faute Intentionelle, dol*)⁽¹⁾ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับกลฉ้อฉลในมาตรา 159 ที่หมายถึงการแสดงเท็จให้เขาหลงเชื่อ ส่วนความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้น หมายถึงความประมาทเลินเล่อโดยที่ไม่ใช้ความระมัดระวังเสียเลย ทั้ง ๆ ที่เห็นภัยอันตรายอยู่ชั่กาก็ยังไม่ใช้ความระมัดระวังให้พ้นอันตรายที่เห็นอยู่นั้น ถ้าหากจะใช้ความระมัดระวังแต่เพียงเล็กน้อย ภัยอันตรายนั้นก็จะไม่เกิดขึ้น⁽²⁾

อย่างไรก็ตาม มาตรา 373 นี้ ก็มีข้อยกเว้นดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 220 ตอนท้าย กล่าวคือ ลูกหนี้อาจตกลงล่วงหน้าว่าตนจะไม่รับผิดชอบในกลฉ้อฉล หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของบุคคลอื่นที่ตนใช้ไปซื่อสัตย์ได้ ข้อตกลงนี้หากตกเป็นโมฆะไม่ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า การที่จะให้ลูกหนี้รับผิดในการทุจริต คดโกง หรือความสะเพร่าของผู้อื่นนั้นจะ

1 Mazeaud, *Traite Theorique et Pratique de la Responsabilite civile*, ed. 4, t 3, no. 2522, p 651

2 ดร.จัต เศรษฐบุตร กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวล นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2515 หน้า 166.

มาตรา 221 หนี้เงินอันต้องเสียดอกเบี้ยนั้น ท่านว่าจะคิดดอกเบี้ย
 ในระหว่างที่เจ้าหนี้ผิดนัดหาได้ไม่

มาตรา 221 นี้ แสดงถึงผลของการผิดนัดของเจ้าหนี้ ซึ่งถ้าเป็นหนี้เงินอันต้อง
 เสียดอกเบี้ยแล้ว การคิดดอกเบี้ยก็ต้องสิ้นสุดลง นับแต่เจ้าหนี้ผิดนัดเป็นต้นไป

ตัวอย่างเช่น ก. กู้ยืมเงิน ข. ไป 10,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10
 ต่อปี กำหนดชำระคืนวันที่ 1 เมษายน 2525 พอครบกำหนด ก. นำเงินต้นและดอกเบี้ยที่ค้าง
 ชำระครบถ้วนมาชำระให้ ข. แต่ ข. กลับไม่ยอมรับโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้
 ซึ่งถือว่า ข. เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด ตามมาตรา 207 นับตั้งแต่นั้นไป ข. จะคิดดอกเบี้ยในจำนวน
 เงิน 10,000 บาท ที่ ก. เป็นหนี้อยู่อีกหาได้ไม่

นอกจากที่ได้เสียไปเนื่องในการออกอากาศแจ้งความและตระเตรียมแล้ว ยังรวมถึงผลประโยชน์จากค่าผ่านประตูที่คาดว่าจะได้ ตามสมควรนั้นด้วย⁽¹⁾

อย่างไรก็ตาม ถ้าความเสียหายนั้นเป็นผลทางไกลออกไป ไม่ใช่ความเสียหายโดยตรง เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่ได้ เช่น โรงพยาบาลนครชัยบัตร์จองล่วงหน้าให้ผู้ซื้อแล้วกลับขายบัตรสำหรับที่นั่งนั้นให้แก่ผู้อื่นไป ทำให้ผู้ซื้อบัตรจองไม่สามารถนั่งตามที่ ๆ จองไว้ ย่อมถือได้ว่าโรงพยาบาลนครชัยบัตร์เป็นฝ่ายผิดสัญญา และต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายให้ผู้ซื้อบัตรจอง แต่การที่ผู้ซื้อบัตรจองได้รับความผิดหวังและเสียใจตลอดทั้งได้รับความช่วยเหลือในการที่มีโคกภาพยนตร์ตามสัญญานั้นเป็นความรู้สึกทางจิตใจ ไม่ใช่ความเสียหายที่จะถึงเรียกกันได้ ในกรณีผิดสัญญา (ฎีกาที่ 655/2499)

3. ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หมายความว่าความเสียหายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้เช่นเดียวกัน แต่เป็นความเสียหายพฤติการณ์พิเศษ ผิดธรรมดา ซึ่งลูกหนี้ไม่พึงคาดหมายได้ตามปกติ ฉะนั้น จะให้ลูกหนี้รับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนก็จะเป็นธรรม เพราะลูกหนี้ไม่รู้ตัว ซึ่งถ้าลูกหนี้รู้ตัวจะจัดการชว่นชวยชำระหนี้ได้ แต่ถ้าลูกหนี้ใดคาดหมายหรือควรจะได้คาดเห็นในพฤติการณ์พิเศษนั้นแล้ว ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายแก่เจ้าหนี้ เช่น ก. ทำสัญญาขายที่ดินให้ ข. สัญญาจะไปทำการโอนในวันที่ 1 เมษายน ที่สำนักงานที่ดิน ข. ผู้ซื้อได้ทำสัญญาขายที่ดินรายนี้ต่อไปให้ ค. บุคคลที่ 3 โดยกำหนดโอนในวันเดียวกันกับที่ ก. โอนให้ ข. สัญญาซื้อขายระหว่าง ข. กับ ค. บุคคลที่สามได้กำหนดเบี้ยปรับ 5 หมื่นบาท หากมีการผิดสัญญา สัญญาเบี้ยปรับนี้ ข. ผู้ซื้อได้แจ้งให้ ก. ผู้ขายทราบล่วงหน้า คำนึงเมื่อ ก. ผู้ขายไม่โอนที่ดินที่จะขายให้ ข. ผู้ซื้อตามสัญญา เป็นเหตุให้ ข. ถูก ค. บุคคลที่สามปรับเป็นเงิน 5 หมื่นบาท เงินจำนวนนี้ถือเป็นค่าเสียหายพฤติการณ์พิเศษที่ ก. ได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นล่วงหน้าก่อนแล้ว ก. ต้องรับผิดชอบ (ฎีกา 556/2511)

1 พระยาเทวทูต ป.พ.พ. บรรพ 2 หน้ หน้า 808

มาตรา 223 ถ้าฝ่ายผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้วยไซร ทานวาทันนั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ขอสำคัญก็คือว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร

วิธีเดียวกันนี้ทานให้ใช้แก่แห่งที่ความผิดของฝ่ายผู้เสียหายจะมีแต่เพียงละเลยไม่เตือนลูกหนี้ให้รู้ถึงอันตรายแห่งการเสียหายอันเป็นอย่างไรแรงผิดปกติ ซึ่งลูกหนี้ไม่รู้ถ้าไม่อาจจะรู้ได้ ถ้าเพียงแต่ละเลยไม่บำบัดป้องกัน บักรรเหาคความเสียหายนั้นด้วย อนึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา 220 นั้นทานให้นำมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

1. แม้จะมีความเสียหายเกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 222 ที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ก็ยังต้องอยู่ในบังคับมาตรา 223 กล่าวคือ ถ้าผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วยในการก่อความเสียหายนั้น ก็ให้ศาลหักค่าสินไหมทดแทนที่ลูกหนี้จะต้องชำระออกตามส่วน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะวินิจฉัยว่าเจ้าหนี้มีส่วนผิดด้วยมากน้อยเพียงไรก็หักค่าเสียหายลงเพียงนั้น

ตามมาตรา 223 นี้ เป็นกรณีที่ทั้งฝ่ายเจ้าหนี้และลูกหนี้ต่างฝ่ายมีความผิดด้วยกัน ฉะนั้น จึงต้องพิจารณาดังพฤติการณ์ว่าฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร เช่น ก. จ้าง ข. สร้างบ้าน โดย ก. จะเป็นผู้จัดหาสัมภาระก่อสร้างมาให้ หาก ก. ส่งสัมภาระล่าช้าไป ทำให้ ข. สร้างบ้านช้ากว่ากำหนด กรณีนี้ถือว่า ก. มีส่วนก่อความเสียหายด้วย หรือ ก. จ้าง ข. บรรทุกของไปจังหวัดนครสวรรค์ ข. ขับรถเร็วเกินขนาด ทำให้ห่อของที่บรรทุกกระแตกกันแตกเสียหาย แต่หากปรากฏว่า การที่ของแตกเสียหายนั้น ก. ห่อของไม่ดีด้วย คั้งนี้ทั้ง ก. และ ข. มีความผิดด้วย จึงต้องพิจารณาพฤติการณ์ว่า ความผิดของใครยิ่งหย่อนกว่ากัน

มาตรา 224 หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัด ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยที่สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุ อย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด

การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกกว่านั้น ท่านอนุญาตให้พิสูจน์ได้

1. การผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินนี้ กฎหมายสันนิษฐานไว้เลยว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายแล้ว ทั้งนี้ เพราะลักษณะของเงินสามารถที่จะนำไปหมุนเวียนหาผลออกเงยได้ ดังนั้น มาตรา 224 วรรคแรก จึงบัญญัติว่า "ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี" อัตราดอกเบี้ยนี้เป็นอัตราตามกฎหมายและกฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษที่เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องไปพิสูจน์ค่าเสียหายแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างกับความเสียหายธรรมดา ตามมาตรา 215, 222 ที่เจ้าหนี้ต้องพิสูจน์ให้ปรากฏแก่ศาลว่ามีความเสียหายมากน้อยเท่าใด

คำว่า "หนี้เงิน" นี้มิได้หมายความว่าจำกัดเฉพาะหนี้เงินตามสัญญากู้ยืมเท่านั้น แต่ให้ความหมายรวมถึงสัญญาอื่นที่ลูกหนี้จะต้องใช้เงินด้วย เช่น สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้างทำของ สัญญาซื้อขาย อนึ่ง หนี้เงินอันเกิดจากมูลละเมิด จักการงานนอกสั่ง ลากมีควรถือ ตลอดจนหนี้เงินอันเกิดจากมูลที่กฎหมายบัญญัติ เช่น หนี้ค่าภาษีอากรก็อยู่ในความหมายของหนี้เงิน ในมาตรา 224 นี้ด้วย

2. การคิดดอกเบี้ยสำหรับหนี้เงินในระหว่างผิดนัดตามมาตรา 224 วรรค สอง สรุปลike ดังนี้

ก. ถ้าในสัญญาไม่ได้ตกลงกันไว้ว่าต้องเสียดอกเบี้ย เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ก็ต้องคิดดอกเบี้ยร้อยละ $7\frac{1}{2}$ ต่อปี ตั้งแต่นั้นไป

มีกำหนดเวลาใช้คืน 1 ปี ก. ผิดนัด ไม่ใช้คืนตามกำหนด ข. ก็คงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในเงินต้น 10,000 บาท ในอัตราร้อยละ 12 ต่อปีต่อไป ตามมาตรา 224 วรรคแรก ตอนท้าย สำหรับ ดอกเบี้ยที่ ก. ค้างชำระจนถึงวันผิดนัด 1 ปี เป็นเงิน 1,200 บาท นั้น ข. จะเรียกดอกเบี้ย ไม่ได้เลย ต้องห้ามตามมาตรา 224 วรรค 2

อนึ่ง ในเรื่องกู้ยืมเงินตามมาตรา 655 ก็ห้ามไว้โดยทั่ว ๆ ไปว่า จะคิด ดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยที่ค้างชำระไม่ได้ แต่มีข้อยกเว้นที่อาจเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้โดยมีเงื่อนไข บางประการ คือ

ก. ค้างชำระดอกเบี้ยเกิน 1 ปี กรณีเช่นนี้กฎหมายอนุญาตให้ผู้ทรงหนี้ตกลง ให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ กล่าวคือ ให้เอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกินหนึ่งปี ทบเข้ากับเงินต้น แล้วคิด ดอกเบี้ยในหน่วยเงินที่ทบเข้ากันนั้น อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงของผู้ทรงหนี้ยินยอมให้คิดดอกเบี้ยทบต้น ได้นี้ จะต้องทำเป็นหนังสือ

ข. เมื่อมีประเพณีการค้าให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ กรณีเช่นนี้ ผู้ทรงหนี้ยอมตกลง ให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องให้ดอกเบี้ยค้างเกิน 1 ปี เลยก่อน เช่น กรณีการกู้เงิน ธนาคารโดยวิธีเบิกเงินเกินบัญชี ในกรณีเป็นการฝากเงินแบบบัญชีเดินสะพัด ซึ่งเป็นประเพณีในทาง การค้าของธนาคารพาณิชย์ที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นได้

มีข้อพึงสังเกตว่า ข้อยกเว้นตามมาตรา 655 นี้ใช้บังคับเฉพาะกรณีกู้ยืมเงิน เท่านั้น และเข้าใจว่าจะนำไปใช้บังคับในกรณีอื่นที่ไม่ใช่การกู้ยืมเงินไม่ได้

4. กฎหมายยังได้บัญญัติให้เจ้าหนี้สามารถที่จะเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ได้อีก ถ้า เจ้าหนี้พิสูจน์ได้ว่าตนได้รับความเสียหายอย่างอื่นยิ่งกว่าดอกเบี้ยที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังที่มาตรา 224 วรรค 3 บัญญัติว่า "การพิสูจน์ความเสียหายอย่างอื่นนอกกว่านั้น ท่านอนุญาตให้พิสูจน์ได้" ตัวอย่างเช่น ก. กู้เงิน ข. โดยไม่คิดดอกเบี้ย แต่มีข้อตกลงกันว่า ก. จะต้องใช้คืนเงินต้นแก่ ข. ในวันที่ 1 เมษายน เพราะ ข. จะเอาเงินนั้นไปรับจ้างอยู่ที่ดินของ ค. ได้อัตราร้อยละ 15 ต่อปี ก. ยอมตกลงตามนี้ ดังนี้ ถ้า ก. ผิดนัดไม่ยอมส่งเงินต้นคืนให้ ข. ตามกำหนด ข. จะเรียก

มาตรา 225 ถ้าลูกหนี้จำต้องชำระค่าสินไหมทดแทนเพื่อราคาวัตถุอันใดเสื่อมเสียไประหว่างผิดนัดก็ดี ถ้าวัตถุนั้นไม่อาจส่งมอบได้เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกิดขึ้นระหว่างผิดนัดก็ดี ท่านว่าเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยในจำนวนที่จะต้องชำระเป็นค่าสินไหมทดแทน คิดตั้งแต่เวลาอันเป็นที่ตั้งแห่งการกระประมาณราคานั้นก็ได้ วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงการที่ลูกหนี้จำต้องชำระค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ราคาวัตถุตกต่ำ เพราะวัตถุนั้นเสื่อมเสียลงในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย

1. มาตรานี้มีบัญญัติให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินอันเป็นค่าสินไหมทดแทนสำหรับวัตถุซึ่งใดเสื่อมเสียหรือสูญหายไปในช่วงผิดนัด ฉะนั้นถ้าปรากฏว่าวัตถุนั้นใดเสื่อมเสียไป หรือสูญหายไปส่งมอบคืนไม่ได้ หรือราคาตกต่ำไปในช่วงผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อราคาวัตถุนั้น และคิดดอกเบี้ยในค่าสินไหมทดแทนนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น ก. ยืมรถยนต์ ข. ไปขับที่กำหนดส่งวันที่ 1 เมษายน ถึงกำหนดไม่ส่งคืน กลับเอารถยนต์ไปชนจนไฟไหม้หมดทั้งคัน หรือเอาไปเที่ยวจอดทิ้งไว้ในที่ไม่ควรจอดจนถูกขโมยไป ไม่สามารถเอารถยนต์คืนให้ ข. ได้ ดังนั้น ก. ต้องชดเชยราคารถยนต์ให้ ข. อันเป็นค่าสินไหมทดแทน และต้องเสียดอกเบี้ยในจำนวนค่าสินไหมทดแทนนั้นให้ ข. ด้วย หรือถ้าปรากฏว่ารถยนต์ที่ยืมไปนั้น ไม่ถึงกับไฟไหม้หมดทั้งคัน แต่เสียหายไปทำให้เสื่อมราคา ก. ผู้ยืมก็ต้องชดเชยราคาที่เสื่อมเป็นค่าสินไหมทดแทน และให้คิดดอกเบี้ยในราคาที่เสื่อมนั้นด้วย

2. การคิดดอกเบี้ยในค่าสินไหมทดแทนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นหนี้เงินเช่นเดียวกัน แต่โดยเหตุที่มาตรา 225 มิได้ระบุอัตราดอกเบี้ยไว้ ฉะนั้นอัตราดอกเบี้ยก็คือ อัตราร้อยละ $7\frac{1}{2}$ ต่อปี โดยอนุโลม ตามมาตรา 224 ประกอบมาตรา 7

3. มีปัญหาว่าคิดดอกเบี้ยตั้งแต่เมื่อใด มาตรา 225 ได้กล่าวไว้กว้าง ๆ โดยเพียงแต่กล่าวว่าให้คิด "ตั้งแต่เวลาอันเป็นที่ตั้งแห่งการกระประมาณราคา" ซึ่งก่อให้เกิดปัญหา

สาระสำคัญที่ควรจดจำในหมวด 2 (ส่วนที่ 1)

1. หนี้ถึงกำหนดชำระเมื่อใด
 - 1.1 ถ้าเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระกันไว้แน่นอน หรือไม่ มีพฤติการณ์ใด ๆ ที่จะอนุญาติได้ หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้เป็นวันเดียวกับวันที่ก่อให้เกิดหนี้ (แต่จะผิดนัดต่อเมื่อมีการเตือน) มาตรา 203 วรรคแรก
 - 1.2 ถ้าเป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาไว้ แต่หากเป็นกรณีเป็นที่สงสัย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นก็ได มาตรา 203 วรรคสอง
2. กรณีที่ลูกหนี้ผิดนัด
 - 2.1 ผิดนัดที่จะต้องเตือน มาตรา 204 วรรคแรก
 - 2.2 ผิดนัดไม่ชำระตามวันและเวลาแห่งปฏิทิน มาตรา 204 วรรคสอง
 - 2.3 ผิดนัดตั้งแต่เวลาทำเลเมิด มาตรา 206
3. กรณีลูกหนี้ไม่ผิดนัด เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่ง ซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ มาตรา 205
4. ผลแห่งการที่ลูกหนี้ผิดนัด
 - 4.1 ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริง แห่งมูลหนี้ มาตรา 215
 - 4.2 เจ้าหนี้ออกปกติไม่รับชำระหนี้ และเรียกค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากการชำระหนี้ กลายเป็นไปประโยชน์ โดยเหตุผิดนัดของลูกหนี้ มาตรา 216
 - 4.3 ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากการชำระหนี้ กลายเป็นพันธวิสัยระหว่างผิดนัด เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายนั้น แม้ตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลาตามกำหนด ก็

พฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้น ภายหลังจากที่ได้ก่อหนี้ และ ซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ
(มาตรา 219)

9. กรณีความผิดของตัวแทนลูกหนี้

ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความผิดของตัวแทนแห่งตน กับทั้งของบุคคลที่ตนใช้ในการ
ชำระหนี้ โดยขนาดเสมอกับว่าเป็นความผิดของตนเอง มาตรา 220

10. กรณีเกี่ยวกับความเสียหาย

10.1 ความเสียหายเช่นปกคดีย่อมเกิดขึ้น มาตรา 222 วรรคแรก

10.2 ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ มาตรา 222 วรรคสอง

10.3 ความเสียหายที่เจ้าหนี้มีส่วนผิดด้วย มาตรา 223

2528 ไปจนกว่าจะชำระเสร็จ นายเจเลียวต่อสู้ว่าเหตุที่นายเจเลียวไม่ชำระหนี้ก็เพราะเดินทาง ไปกิจธุระต่างประเทศแล้วกลับไม่ทัน เป็นเหตุการณ์ซึ่งนายเจเลียวไม่ต้องรับผิดชอบ นายเจเลียว ยังไม่ผิดนัด นายฉลาดเรียกได้เฉพาะหนี้ค่าสินค้า จะเรียกดอกเบี้ยไม่ได้ ให้วินิจฉัยว่า นายฉลาดมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากนายเจเลียวหรือไม่ ถ้ามีสิทธิ นายฉลาดจะเรียกดอกเบี้ยได้ตั้งแต่วันที่ใด และในอัตราร้อยละเท่าใด

ข้อ 5 นางจิตติเบียมสร้อยคอเพชรของนางเพชรอุคมมาสู วมในงานเลี้ยงขึ้น บ้านใหม่ และสัญญาว่าจะส่งคืนในวันที่ 12 มีนาคม 2526 เมื่อถึงกำหนดนางจิตติเบียมว่าง จึงมอบให้นางสาว ขัมภลัญชรสาวของตนเป็นผู้นำสร้อยคอเพชรไปส่งคืน แต่นางสาว ขัมภลัญชร ถือโอกาสสวมสร้อยคอเพชรนั้นไปในงานแต่งงานเพื่อน ยังไม่ส่งคืนในวันนั้น โดยไม่บอกให้นาง จิตติเบียมทราบ รุ่งขึ้นวันที่ 13 นางสาว ขัมภลัญชรนำสร้อยคอเพชรไปเพื่อจะส่งคืนให้แก่ นางเพชรอุคม แต่ในระหว่างทางได้ถูกคนร้ายใช้ปืนจี้ชิงเอาสร้อยคอเพชรนั้นไปโดยนางสาว ขัมภลัญชร ไม่อาจป้องกันได้ ทั้งนี้ นางจิตติเบียมและนางสาว ขัมภลัญชรจะต้องรับผิดชอบต่อนางเพชรอุคมในการ ที่ไม่สามารถส่งสร้อยคอเพชรคืนหรือไม่

ธงคำตอบ

ข้อ 1 ปัญหาว่าเมื่อใดจึงจะถือได้ว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดในข้อนี้ ป.พ.พ. ได้วางหลักไว้ในมาตรา 204 และมาตรา 206 ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 1) เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว (มาตรา 203) และภายหลังแต่นั้น เจ้าหนี้ได้ ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัด เพราะเจ้าหนี้เตือนแล้ว
- 2) การให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ตาม 1) ไม่จำต้องทำ ถ้าได้กำหนดเวลา ชำระหนี้ไว้ตาม วันแห่งปฏิทิน หรือในกรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้ กำหนดลงไว้จากฉบับที่ได้โดยปฏิทิน นับแต่วันที่ได้บอกกล่าว

คงเรียกได้เฉพาะดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัด อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2529 ไปจนกว่านายเก่งจะชำระเงินที่กู้ยืมเสร็จตาม ป.พ.พ. มาตรา 224 วรรคหนึ่ง

ข้อ 3 ตามปัญหาเป็นเรื่องหนี้เงินและการผิดนัดของเจ้าหนี้ ซึ่งมีหลักกฎหมายพอสรุปได้ว่า ถ้าลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ เจ้าหนี้นยอมตกเป็นผู้ผิดนัด (ป.พ.พ. มาตรา 207) แต่ถ้ามิได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ หรือลูกหนี้มีสิทธิที่จะชำระหนี้ได้ก่อนเวลาที่กำหนด การที่เจ้าหนี้มีเหตุขัดข้องชั่วคราวไม่อาจรับชำระหนี้ที่ลูกหนี้ขอปฏิบัติแก่ตนได้ ไม่ทำให้เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด เว้นแต่ลูกหนี้จะได้ออกกล่าวการชำระหนี้ไว้ล่วงหน้าโดยเวลาอันสมควร (ป.พ.พ. มาตรา 212) ถ้าเจ้าหนี้ผิดนัดหนี้เงินอันต้องเสียดอกเบี้ย จะคิดดอกเบี้ยในระหว่างที่เจ้าหนี้ผิดนัดไม่ได้ (ป.พ.พ. มาตรา 221)

ข้อเท็จจริงตามปัญหาเมื่อปรับแก้หลักกฎหมายข้างต้น วินิจฉัยได้ดังนี้

1. การกู้ครั้งแรกมิได้กำหนดเวลาชำระหนี้ แม้นายเอกมีสิทธิที่จะชำระหนี้ของตนได้โดยพลัน และได้ขอปฏิบัติการชำระหนี้แก่นายโท แต่การที่นายโทไม่อยู่รับชำระหนี้ เพราะเดินทางไปต่างประเทศ ถือว่า นายโทมีเหตุขัดข้องชั่วคราวไม่อาจรับชำระหนี้ได้ และนายเอกก็มีได้ออกกล่าวการชำระหนี้ไว้ล่วงหน้าโดยเวลาอันสมควร กรณีดังกล่าว ป.พ.พ. มาตรา 212 นายโทเจ้าหนี้จึงไม่ตกเป็นผู้ผิดนัด นายเอกจะต้องชำระดอกเบี้ยจนถึงวันชำระหนี้เสร็จ จะชำระดอกเบี้ยเพียงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2527 ซึ่งตนขอปฏิบัติการชำระหนี้หาได้ไม่ ข้ออ้างของนายเอกข้อนี้ฟังไม่ได้

2. การกู้ครั้งที่สองมีกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ และนายเอกลงเงินไปชำระหนี้ใน วันที่หนี้ถึงกำหนด เป็นการขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบ เมื่อนายโทไม่อยู่รับชำระหนี้ยอมตกเป็นผู้ผิดนัดตาม ป.พ.พ. มาตรา 207 จะอ้างเอาการเดินทางไปต่างประเทศมาเป็นข้อแก้ตัวตาม ป.พ.พ. มาตรา 212 มิได้ เพราะมิใช่กรณีที่มีได้กำหนดเวลาชำระหนี้ หรือลูกหนี้

จะเรียกดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2528 ซึ่งเป็นวันที่นายเฉลียวซื้อเชื่อสินค้าไม่ได้ เพราะลูกหนี้ยังไม่ผิดนัด ส่วนดอกเบี้ยนั้นนายฉลาดมีสิทธิเรียกได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี จะเรียกในอัตราร้อยละสิบสามต่อปีเท่าอัตรดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารไม่ได้ เพราะในการซื้อขายสินค้ารายนี้ไม่มีข้อตกลงให้เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยที่สูงกว่าอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี จึงไม่มีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่นายฉลาดจะเรียกดอกเบี้ยได้เท่าอัตรดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร

ข้อ 5 ตามปัญหาหลักกฎหมายดังนี้

1. หนี้ซึ่งได้กำหนดเวลาชำระไว้ตาม วันแห่งปฏิทิน ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมีพักต้องเตือนเลย (ป.พ.พ. มาตรา 204 วรรคสอง)
2. ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในการที่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ผิดนัด ไม่ว่าจะจะเป็นความผิดของลูกหนี้หรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ความเสียหายนั้นถึงแม้ว่าตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลากำหนดก็จะต้องเกิดมีอยู่นั่นเอง (ป.พ.พ. มาตรา 217)
3. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความผิดของตัวแทนและบุคคลที่ตนใช้ในการชำระหนี้โดยขนาดเสมอกันว่าเป็นความผิดของตนเอง (ป.พ.พ. มาตรา 220)

ข้อเท็จจริงตามปัญหา นางจิตติเตียมสร้อยคอเพชรของนางเพชรอุดม มาสวม และสัญญาจะส่งคืนในวันที่ 12 มีนาคม 2526 การส่งสร้อยคอเพชรคืนจึงเป็นหนี้ซึ่งได้กำหนดเวลาชำระไว้ตามวันแห่งปฏิทิน เมื่อไม่ส่งคืนตามกำหนด นางจิตติเตียมสร้อยคอเพชรย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมีพักต้องเตือนตาม ป.พ.พ. มาตรา 204 วรรคสอง แม้นางจิตติเตียมจะมอบให้นางสาวชัญญ์ล้านำสร้อยคอเพชรไปส่งคืนตามกำหนด แต่นางสาวชัญญ์ล้านำสร้อยคอเพชรสวมไปในงานแต่งงานเพื่อนโยยนางจิตติเตียมไม่ทราบ นางจิตติเตียมก็ต้องรับผิดชอบในความผิดของนางสาวชัญญ์ล้านำสร้อยคอเพชร จะยกเป็นข้อแก้ตัวเพื่อปิดความรับผิดชอบไม่ได้ ตาม ป.พ.พ.